

Mai mult decât un simplu răsfăt

Introducerea, subintitulată *Cuvântul (autoreferențial) al autorului*, la cartea **Caiet de teatrologie** (Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2005) de Claudiu Groza e întrucâtva derutantă. Mai întâi ea ne înștiințează că autorul a luat decizia de a-și aduna articolele teoretice, cronicile și interviurile în urma primei ediții a Colocviului național al criticilor de teatru ce s-a desfășurat în 2004 la Cluj. Cum și Oltița Cîntec a publicat sub același imbold volumul *Leșirea din fașă*, sentimentele de nemulțumire față de noi înșine ca individualități, dar și față de propria breaslă, cu care mai toți participanții au plecat de la respectivul colocviu (atât de la ediția din 2004 cât și de la cea din 2005) par să se dovedească în timp întrucâtva nejustificate, măcar dacă luăm în calcul urmările editoriale ale respectivelor reuniuni de cultură teatrală. În al doilea rând, nițeluș cam prea încrezător în sine, semnatarul cărții apreciază că unele dintre textele sale îi par „mici revelații în foiletonistica românească”. Ar fi putut fi cu adevărat importante (nu neapărat „revelații”) cele trei articole cu caracter polemico-teoretic din *Predoslovie* cărții – *Despre critică, între critici, Pledoarie pentru foileton și Textele-madlenă*, dacă nu ar da impresia de texte neterminate, generate de elanuri reale, dar insuficiente, tăiate pe neașteptate, ca și cum autorului i-ar fi pierit dintr-o dată suflul. Și tot pe neașteptate, Claudiu Groza își autotemperează entuziasmul egolatu, contrapunctând prin afirmația că micul său orgoliu nu ar fi decât „un răsfăt auctorial”. Cred că aici tânărul critic are dreptate. Tot la fel cum are dreptate atunci când conchide că acest *Caiet de teatrologie* nu e un „volum-eveniment”. Dar, continuă autorul, „e, cu siguranță, o carte utilă în plus pe raftul (încă) deprimant de pustiu al bibliotecii teatrului românesc”. Deși ar mai fi de meditat dacă respectivul raft e chiar atât de pustiu precum crede Claudiu Groza (cantitativ, el e destul de bogat, însă la capitolul calitate și, mai cu seamă, cu sintezele stăm îngrijorător de prost), împărtășesc opinia autorului potrivit căreia cartea sa se validează ca *sursă de informație*. Mai cu seamă pentru cercetătorul preocupat de viața teatrală clujeană din perioada 1994–2005.

Cartea conține cronici și la spectacole produse în alte orașe decât Clujul. Poate că ar fi fost necesar ca autorul să-și rânduiască textele nu doar pe criteriul strict cronologic, ci și tematic ori pe arii geografice. Găsim în volum priviri de ansamblu asupra unor festivaluri (câteva ediții ale Festivalului Național de Teatru, dar, cum autorul nu a participat ori nu a scris despre toate, nu dispunem de perspectiva diacronico-axiologică așteptată; ale Festivalului de teatru „Atelier”, urmărit ceva mai sistematic, ba chiar cu acribie; ale Festivalului de teatru scurt de la Oradea). Din motive lesne de înțeles, ce țin de condițiile materiale care determină în bună măsură mobilitatea criticului, privilegiat rămâne spațiul transilvan, și, mai cu seamă, cel clujean. Claudiu Groza a scris nu doar despre premierele de la Teatrul Național ori de la Teatrul Maghiar de Stat din urbea natală, ci și despre cele ale unor companii independente, cu predilecție ale Teatrului Imposibil. Ajuns aici, mă grăbesc să subliniez un fapt pozitiv. Și anume că, deși face parte dintr-o generație de critici care adesea dă dovadă de un partizanat nu întotdeauna tocmai justificat față de teatrul alternativ, Claudiu Groza nu supralicitează, nu supraevaluează ce se petrece în acest fel de teatru. Nu-l impresionează argumente de tipul „sunt alternativi, se zbat în nevoi, necaz, durere” și deci trebuie lăudați necondiționat. „Gazetarul, spunea Camil Petrescu,

e un om bine informat“. Fiind un bun jurnalist, Claudiu Groza știe cu ce dificultăți se confruntă „alternativii“. Dar asta nu-l înduioșează, nu-l determină să facă apel la sticluța cu cerneală roz când scrie despre spectacolele lor. Alternativ sau nu, teatrul este înainte de toate bun sau prost. Pe cale de consecință, criticul clujean e preocupat să ne spună de ce consideră un anumit spectacol a fi bun, iar un altul dimpotrivă. Ceea ce e un semn de seriozitate, dar și de onestitate profesională. În al doilea rând, fără a fi din cale afară de „critic“, de intolerant, Claudiu Groza nu suferă de patriotism local. Adică nu-l entuziasmează necondiționat toate spectacolele clujene. Ca un autentic ardelean, Claudiu Groza trece proba discernământului. În al treilea rând, se cuvine să observ că semnatarul *Caietului de teatrologie* știe unde și pentru cine scrie. Să mă explic. O parte dintre cronicile sale au fost publicate în reviste de cultură (*Tribuna, Apostrof, Man i(n) fest, Convorbiri literare*), altele în cotidiene locale ori centrale precum *Adevărul de Cluj, Mesagerul transilvan, Evenimentul zilei, Ziarul clujeanului*. Or, cititorii unor astfel de cotidiene nu sunt tocmai dornici să citească analize ample, așa cum se presupune că așteaptă cititorii revistelor de cultură. Cititorul de cotidian generalist așteaptă rezumate și verdicte de natură să-l îndemne ori nu să meargă la teatru Dând dovadă că știe ce înseamnă *adecvarea*, Claudiu Groza a deprins stilul cronicarului de ziar. Pentru asta, el plătește prețul sacrificării propriului său orgoliu. Ceea ce înseamnă că montări elaborate, precum *Woyzeck, Mansardă la Paris cu vedere spre moarte, Pilafuri și parfum de măgar* și încă multe altele sunt comentate mai succint decât ar merita și decât sunt sigur că și-ar dori semnatarul cronicilor. Dar acestea sunt servituțile scrisului la un cotidian, servituți pe care Claudiu Groza le acceptă și înțelege ca atare.

Semnatarul *Caietului de teatrologie* posedă, în general, simțul măsurii. Totuși, trebuie să mărturisesc că nu îi prea împărtășesc entuziasmele atunci când se înflăcărează în fața unei (din păcate) inexistente efervescente din teatrul românesc de azi. Tare mi-ar plăcea și mie ca o atare efervescentă să aibă corespondent în realitate. Mă tem că nu lucrurile sunt mult mai „domoale“. Claudiu Groza e cam prea exuberant în momentul în care ne înștiințează că tinerii regizori ar fi „impetuoși și inventivi“. După părerea mea, lucrurile nu stau deloc așa. Cu două-trei excepții (Radu Afrim, Vlad Massaci, Claudiu Goga, care au cam depășit vârsta de 35 de ani), situația la acest capitol stă mai puțin bine decât o surprind ochiul și pixul comentatorului. Și nu cred că spunând asta sunt excesiv de sever, acru ori mizantrop. Nici atunci când invocă impunerea reală a unei tinere generații de critici nu socotesc că semnatarul cărții are tocmai dreptate. Numărul noilor veniți care contează cu adevărat e surprinzător de redus. Dacă analizăm câți absolvenți de Teatrologie apar anual pe piață și câți practică mai apoi cu consecvență și autentică dăruire cronică de teatru, cred că panorama e mai puțin generatoare de entuzisme. Nu cred cu nici un chip că „dacă un spectacol umple o sală – cu mulți tineri, dar nu numai – scopul actului artistic a fost atins“. Cel mai la îndemână contrargument e afluența la spectacole de genul *Vacanța mare*, care numai de atingerea unui scop estetic real nu pot fi bănuite Claudiu Groza dovedește un deficit de informație atunci când își începe cronică la *Bolnavul închipuit* (montat pe scena Naționalului clujean de Sanda Manu) cu aserțiunea „regizorii români se feresc, în ultima vreme, de autorii clasici“. Ba, din contră! Iar lucrul a fost observat și de oaspeții de peste hotare prezenți în urmă cu câțiva ani la Congresul A.I. C. T. Și, cu riscul de a deveni antipatic, mai adaug o observație. E deranjantă utilizarea cuvântului „prestație“ atunci când se face referire la jocul

actoricesc. Cu ceva ani în urmă, în vechea revistă *Teatrul*, regretatul Victor Parhon, care susținea, sub pseudonimul *Myosotis*, o savuroasă *Cronică a cronicii teatrale*, a scris un savuros text despre inadecvarea respectivului cuvânt atunci când se vorbește despre un fapt artistic. Nu ar fi rău dacă semnatarul cărții își va afla timp să meargă la bibliotecă spre a citi respectivul text.

Poate că însemnările mele pe marginea cărții lui Claudiu Groza sunt pe alocuri prea critice. Dar nu mi-aș fi pierdut vremea să le aștern pe hârtie dacă nu aș socoti că autorul *Caietului de teatrologie* are cu adevărat stofă de critic de teatru. Așa că îi doresc ca foarte curând să adauge acestui „caiet“ un altul.

Claudiu Groza, *Caiet de teatrologie*, Editura Tribuna, Cluj-Napoca, 2005.

Rezultate parțiale

Adesea tinerii regizori au fost dojeniți, mai cu seamă de criticii de teatru că ar fi dezinteresați de producția de literatură dramatică românească fără ca cineva să se întrebe dacă ceea ce s-a scris până în 1989, dar și după aceea, de dramaturgii „canonici“ intră în consonanță cu felul în care noua generație de directori de scenă percepe realul și înțelege teatrul. Primul răspuns a venit chiar din partea regizorilor – Alexandru Berceanu, Radu Apostol, Gianina Cărbunariu, Ana Mărgineanu, Andreea Vălean, Antoaneta Zaharia – care, cu ajutorul profesorului Nicolae Manda de la UNATC, au pus bazele unei mișcări, pe numele ei *dramAcum*. Textele născute sub respectiva umbrelă, unele deja reprezentate, pot fi percepute ca o replică în genul dramatic la ceea ce reprezintă pentru proză așa-numita „generație Polirom“. Întemeietorii, dar și nou-veniții, au produs adesea texte teoretice, ideea comună fiind aceea a conectării la realitate. O realitate ce nu e tocmai voioasă, ci plină de tineri fără orizont, care emigrează ori visează să o facă, se droghează, încearcă tot felul de experiențe sexuale insolite, prin lifturi ori clădiri părăsite, de cupluri gata să se destrame, chiar dacă au rezistat ceva vreme, de oameni lipsiți de personalitate ori în criză de personalitate. Așa s-au născut adevărate liturghii negre care nu pot fi decât astfel, pentru simplul motiv că viața nu e roz. *DramAcum* are, așa cum era de așteptat și cum e firesc în nefirescul unei societăți ce vede totul în negru, deopotrivă susținători și dușmani,

